

RO

Nordberg Tommi

18.04.2008

VASTAANOTTAJA

Eduskunta

Suuri valiokunta

Viite

Asia

EU:n komission tiedonanto; "Strategia Euroopan puolustusteollisuuden vahvistamiseksi ja sen kilpailukyvyn parantamiseksi"

U/E-tunnus:

EUTORI-numero: EU/2007/1798

Ohessa lähetetään perustuslain 97§:n mukaisesti komission tiedonanto puolustusteollisuudesta sekä EU-ministerivaliokunnan 18.4.2008 pidetyssä kokouksessa hyväksytty tiedonantoa käsittevä perusmuistio.

Puolustusministeri

Jyri Häkämies

Hallitusneuvos

Jouko Tuloisela

LIITTEET Perusmuistio PLM2008-00010 ja asiakirja KOM(2007) 764 lopullinen (fi, sv)

Asiasanat	sisämarkkinat, kilpailukyky, kilpailukykyneuvosto, puolustuspoltiikka, puolustusvirasto, puolustusvälineet, ulko- ja turvallisuuspolitiikka
Hoitaa	PLM, TEM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OM, OPM, PE, SM, STM, TPK, VM, VNEUS, YM, UM

RO Nordberg Tommi

18.04.2008

Korjattu versio, liitteet lisätty

Asia

Komission tiedonanto; "Strategia Euroopan puolustusteollisuuden vahvistamiseksi ja sen kilpailukyvyn parantamiseksi".

Kokous

Liitteet

Viite

EUTORI/Eurodoc nro:

U-tunnus / E-tunnus:

Käsittelyn tarkoitus ja käsittelyvaihe:

Euroopan yhteisöjen komissio on julkaissut 5.12.2007 tiedonannon Euroopan puolustusteollisuuden vahvistamiseksi ja sen kilpailukyvyn parantamiseksi. Tiedonannossaan komissio esittää laajan kehitysstrategian, jonka keskeisenä sisältönä on Euroopan puolustusteollisuuden aseman parantaminen.

Perusmuistiolla on tarkoitus informoida eduskuntaa. Lisäksi se toimii pohjana 29–30.5.2008 pidettävää kilpailukykyneuvoston kokousta varten.

Asiakirjat:

Tiedonanto: KOM(2007) 764 lopullinen

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely:

Käsittelijä(t):

PLM, asiantuntija Tommi Nordberg, 160 88118
PLM, hallitusneuvos Jouko Tuloisela, 160 88126

Suomen kanta/ohje:

Tiivistelmä:

Suomi kannattaa tiedonannon laajaa ja kokonaisvaltaista markkinoiden kehittämisagenda. Suomi pitää alan markkinoiden pitemmän aikavälin kehittämissuunnitelmaa tarpeellisena.

Direktiiviehdotusten osalta Suomi katsoo, että esitetyt yleistavoitteet ovat kannatettavia. Molemmat ehdotukset ovat kuitenkin vasta käsittelynsä alkuvaiheessa, ja Suomen kannanmuodostuksen näiden osalta tulee jatkua. Kansalliset turvallisuusintressit (art 296.) vaikuttavat asiaan.

Suomen lähtökohtana markkinoiden avautumisessa tulee olla maiden vastavuoroisuuden aito toteutuminen.

Suomelle toimitusvarmuus (huoltovarmuus) on hyvin keskeinen asiaan vaikuttava tekijä. Eurooppalaista huoltovarmuutta tulisi kehittää edelleen.

Suomi pitää puolustusalan T&K-toimintaan panostamista tärkeänä. Tiedonannon pyrkimykset mahdollistaa pk-yritysten vahvempi osallistumisen eurooppalaiseen toimintaan, verkottumiseen ja yhteistyöhön ovat oikeansuuntaisia.

Vastakauppojen käyttö on Suomelle edelleen tärkeää merkittävässä puolustusvälinehankinnoissa. Suomi ei tässä vaiheessa voi luopua vastakauppaehdosta. Aihepiiriä koskeva harmonisoiva eurooppalainen keskustelu esimerkiksi EDA:ssa on kuitenkin Suomelle mahdollista.

Yksityiskohtaiset näkökulmat

Monet komission tiedonannossa listaamat puolustusmarkkinoiden epäkohdat voidaan kansallisten havaintojen perusteella tunnistaa. Komission tiedonantoa voidaan pitää tarpeellisena jatkotarkasteluna Euroopan puolustusmarkkinoiden kehittämiseksi. Yleisesti ottaen asiassa on kyse asteittaisesta integraation tuottamisesta puolustusteollisuuden ja puolustusmateriaalikysymysten alueelle. Hyvin nopeita muutoksia ei oletettavasti ole mahdollista saada aikaan. Pitemmän aikavälin suuntalinjat ovat tarpeellisia.

Tiedonannon laajaa kehittämisagenda voidaan puoltaa. Tällä helpotetaan ja parannetaan puolustus- ja turvallisuusalan markkinoiden toimivuutta Euroopassa avoimuuden suuntaan, ottaen huomioon markkinoiden erityispiirteet. Paremmiin toimivilla markkinoilla voidaan kehittää eurooppalaista puolustusalan teollisuutta. Suomi kannattaa eurooppalaisen puolustusteollisuuden tilanteen parantamista kokonaisvaltaisesti, ei yksin direktiivimuutoksia.

Komissio on tarkastellut puolustusteollisuutta talous- ja sisämarkkinanäkökulmasta. Tietoisuus taloudellisista realiteeteista ja kustannuksista on hyvin tärkeää, mutta asiaan sisältyy myös jäsenmaiden kansallisia turvallisuusintressejä. Perustamissopimuksen 296 artikla on jättänyt maille tiettyä liikkumavaraa näiden kysymysten arviointiin. Myös Suomi joutuu tarkastelemaan eurooppalaisten puolustusmarkkinoiden avoimuutta oman kansallisen puolustuksensa erityisnäkökulmasta. Kotimaassa toimiva puolustusteollisuus on materiaallisen valmiuden ja huoltovarmuuden tärkeä komponentti. Isokokoiset materiaalihankinnat ja puolustusteollisuuteen kohdistuvat kehitystoimet saattavat sisältää kansallisia poliittisia ratkaisuja. Komissio nostaa kiinnostavalla tavalla tiedonannon kautta näitä perinteisesti kansallista puolustusteollisuutta koskevia kysymyksiä yhteisiksi, Eurooppaa koskeviksi ja yhdessä pohdittaviksi kysymyksiksi.

Direktiiviehdotusten osalta esitetyt yleistavoitteet ovat kannatettavia. Molemmat ehdotukset ovat vasta käsittelynsä alkuvaiheessa, ja kannanmuodostuksen näiden osalta tulee jatkaa. Suomi korostaa kuitenkin EU:n sisäisiä puolustusmateriaalisiirtoja koskevan direktiiviehdotuksen osalta jäsenvaltioiden oikeutta tarvittaessa asettaa välttämättömiä rajoituksia puolustustarvikkeiden siirroille. Puolustusmateriaalin viennin valvonta ja mahdollisuus ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan vastaisten vientien estämiseen on EY:n perustamissopimuksen artiklassa 296 jäsenvaltioilla pysytetty oikeus. Tarkemmin asiasta ko. direktiiviehdotuksista laadituissa erillisissä kirjelmissä.

Lähtökohtana markkinoiden avautumisessa tulee olla maiden vastavuoroisuuden aito toteutuminen. Suomen avoimuustoimenpiteiden tulee olla suhteessa muiden maiden avoimuuteen. Markkinoiden avautumisen on myös taannoisessa Euroopan puolustusviraston (EDA) poliittisessa käytännesääntöohjelmassa nähty olevan vain osittaista, koska maiden avoimuuskäytäntö vaihtelee. Vastaostovaatimukset ovat olleet pienten maiden yhtenä keinona tasapainoon ja oman teollisuuden yhteistyöroolin suljetuilla markkinoilla.

Komissio mainitsee reilun kilpailun periaatteet ja kaupankäynnin olosuhteitten tasapuolistamisen. Puolustusteollisuuden alalla tätä arviomme mukaan vaikeuttaa eurooppalaisten yritysten vaihteleva asema, mm. valtio-omisteisuus, mahdolliset kansalliset tukipolitiikat ja valtioiden aktiivinen rooli kauppajen edistäjinä.

Komissio tutkii suunnitelmansa mukaan myös muita kuin säädöstoimia. Ehdotusten joukossa on yleiseurooppalainen tietoturvallisuusjärjestely. Tietoturvallisuussopimuksia on tehty Euroopassa jäsenmaiden välillä pääosin kahdenvälisinä. Mm. monenvälisissä yhteishankkeissa aiheutuu tällöin hankaluuksia käytännön yhteistyöhön, mikäli turvaluokiteltua aineistoa on mukana. Asiaa kannattaa tutkia yhteisemmän järjestelyn pohjalta. Tällaisen järjestelyn tulisi kuitenkin mahdollisuuksien mukaan tukeutua jo olemassa oleviin tietoturvan mekanismeihin.

Komissio mainitsee toimitusvarmuuden (huoltovarmuuden) tarpeet yhtenä tärkeänä puolustusmarkkinoiden kehittämiseen liittyvänä tekijänä. Komissio ei kuitenkaan enemmälti kehittele teemaa tiedonannossa. Sotilaallinen huoltovarmuus on Suomessa yksi hyvin keskeinen puolustushankintojen toteuttamiseen vaikuttava taustatekijä. L huoltovarmuuden tavoitteista (1390/1992) 1 § mainitsee maanpuolustusta tukevan tuotannon yhtenä Suomen kokonaishuoltovarmuuden keskeisenä osa-alueena. Valtioneuvoston v. 2002 tekemä ja parhaillaan juuri uusittavana oleva valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista (350/2002) määrittelee konkreettisesti puolustussektorin kannalta keskeisiä kohdealueita. Kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksien nähdään meilläkin täydentävän kansallista varautumista. Suomen edun mukaista on tukea eurooppalaisten huoltovarmuudellisten järjestelyjen kehittämistä.

Komissio mainitsee epäkohtana heikot tutkimuksen ja kehityksen eurooppalaiset panostukset. Viime vuosina Suomen tutkimus- ja kehitystoiminnan kokonaisosuus BKT:sta on ollut 3,5 %. Myös kansalliset panostuksemme puolustusalan T&K-toimintaan ovat määrältään varsin hyvää tasoa. Suomi ei lukeudu Euroopan kuuden suuren puolustusteollisuusmaan joukkoon eikä Suomen ole järkevää olla laaja-alaisesti mukana isojen järjestelmien kehittäjänä. Suomi pyrkii kuitenkin tarkkarajaisilla alueilla toteuttamaan yhteistyötä tutkimuksen ja kehityksen alalla. Suomi onkin yhtenä osakkaana mukana EDA:n monikansallisissa tutkimus- ja kehityshankkeissa: esimerkiksi joukkojen omasuojan rahastohanke ja vireillä oleva ohjelmistoradioalan hanke, joka toteutettaisiin suurten Euroopan maiden yhteistyöorganisaation OCCAR:in yhteydessä. Suomi pitää markkinoilla olevia kahdensuuntaisia innovaatiovaikutuksia oikeana havaintona. Turvallisuuden ja puolustuksen hankkeilla on runsaasti synergiamahdollisuuksia. Komission peräänkuuluttama synergioiden ja verkottuneen toimintamallin hyödyntäminen on meille kansallisesti varsin tuttua.

Komissio pohdiskelee myös strategisten voimavarojen valvonnan järjestämistä. Komission viestitys tiedonannossa herättää lisäkysymyksiä. Mailla on omia kansallisia valvontajärjestelyjä, jotka voivat ulottua muuallekin kuin puolustuksen alueelle. Komissio on kilpailunäkökulmasta tutkinut nykyisellään rajoitetusti puolustusalan yrityskauppoja. Oikeudelliset kysymykset asiaan liittyen lienevät jossain määrin epäselviä. Puolustusalan yrityskauppojen ja fuusioiden valvontaa Suomi harjoittaa tällä hetkellä kansallisesta näkökulmasta (L ulkomaisten yrityskauppojen seurannasta nro 1612/1992). Asian etenemistä tulee seurata.

Komissio mainitsee Euroopan puolustusviraston (EDA) keskeisenä yhteistyötoimijana tiedonannon kysymysten alalla. Aihepiirin tarkastelu yhdessä EDA:n kanssa on tärkeää. EDA:n on nähty olevan Suomelle keskeisin monenvälinen eurooppalainen puolustusalan yhteistyöfoorumi. Suomi on pyrkinyt olemaan aktiivinen toimija EDA:n puitteissa. Tiedonannossa yhtenä toimijatahona mainitun OCCAR:in osalta Suomen kokemukset vielä pääosin puuttuvat.

Vastikevaatimuksia (vastakaupat, puolustushankintojen teollinen yhteistyö) käsitellään tiedonannossa. Komissio on kritisoinut vastakauppoja markkinoiden toimintaa häiritsevinä ja markkinoitten yhdentymistä hankaloittavana. Komissio näkee perimmäisenä tavoitteena luoda sellaiset olosuhteet, joissa vastakauppoja ei enää tarvita. Vastakauppojen käyttö on Suomelle edelleen tärkeää merkittävässä puolustusvälinehankinnoissa. Suomi ei tässä vaiheessa voi luopua vastakauppaehdosta. Suomelle voisi osoittautua ongelmalliseksi, mikäli supistettaisiin esimerkiksi suoran teollisen yhteistyön velvoitteen asettamisen mahdollisuuksia. Asia liittyy myös hankintadirektiiviin liittyvään soveltamisalakysymykseen. Aihepiiriä koskeva harmonisoiva eurooppalainen keskustelu esimerkiksi EDA:ssa on kuitenkin Suomelle mahdollista.

Komissio pitää pk-sektoria tärkeänä. Näkemykseen voidaan yhtyä. Alan kotimainen teollisuus on suurelta osin ko. sektorilla. Asia liittyy myös hankintadirektiivin kynnysarvojen asettamiseen, ja kysymykseen mahdollisesta alihankintojen avaamisesta kilpailulle. Suomi on lukeutunut maihin jotka ovat aiemmassa puolustusmarkkinoita kehittävässä yhteistyössä painottaneet pk-sektoria yhtenä tärkeänä markkinoiden osana. EDA:n käytännesääntöjen valmistelussa Suomi tuki samassa tarkoituksessa myös alihankintojen avaamista kilpailulle.

Pääasiallinen sisältö:

Ehdotuksen tavoite ja tausta

Euroopan yhteisöjen komissio on julkaissut 5.12.2007 tiedonannon Euroopan puolustusteollisuuden vahvistamiseksi ja sen kilpailukyvyn parantamiseksi. Tiedonannossaan komissio esittää laajan kehitysstrategian, jonka keskeisenä sisältönä on Euroopan puolustusteollisuuden aseman parantaminen. Tiedonanto koostuu vallitsevan tilanteen kuvauksesta etenkin puolustusalan markkinakehityksen kannalta sekä toimenpidelistasta nykytilanteen parantamiseksi.

Komissio esittää strategian toimenpiteiksi Euroopan puolustusalan teollisuuden kilpailukyvyn hyväksi keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Puolustusteollisuuden käytön Euroopassa tulee olla kustannustehokkaampaa, ja maiden tulisi pyrkiä puolustushankinnoissaan ja tuotekehityksessä avoimempaan ja aktiivisempaan yhteistyöhön.

Tiedonannossa esitetyllä strategialla luodaan Euroopan puolustusteollisuudelle paremmat edellytykset valmistautua tuleviin haasteisiin. Komission mukaan strategialla parannetaan teollisuuden kilpailukykyä, edistetään innovaatioita, hyödynnetään olemassa olevia vahvuuksia, luodaan tasapuolisemmat markkinat sekä säilytetään ja saadaan aikaan uusia laadukkaita työpaikkoja. Strategialla pyritään varmistamaan, että Euroopan puolustusteollisuus pystyy tarjoamaan Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikalle (ETTP) mahdollisimman hyvät valmiudet vastata sen suorituskysyntätarpeisiin tällä alalla.

Komission ehdotuksen taustalla on halu vahvistaa Euroopan omaa puolustusteollista ja teknologista perustaa. Komission esitys mahdollistaisi myös paremmat edellytykset itsenäiseen toimintaan muun muassa eurooppalaisen kriisinhallinnan tarpeisiin.

Merkittävä taustavaikuttaja on myös kustannukset. Euroopan puolustusteollisuuden nykyinen liikevaihto alan antamien tietojen perusteella on yli 55 miljardia euroa (ilman puolustusjärjestelmiä) ja osuus koko maailman tuotannosta on noin 30 prosenttia. Puolustusteollisuudessa toimii yli 300 000 työntekijää. Liikevaihdon ja työllisyyden osalta luvut ovat viimeisen 20 vuoden aikana lähes puolittuneet. Etenkin kylmän sodan päätyttyä puolustusmenoissa on Euroopan maissa ollut merkittäviä kustannuspaineita. Komission mukaan tiedonantoon sisältyvien direktiiviehdotusten kustannusvaikutukset ovat merkittävät.

Tiedonanto on jatkoa komission aiemmalle puolustusteollisuuteen liittyvälle tarkastelulle. Peruseriaatteena on parantaa eurooppalaisen puolustusmarkkinoiden toimivuutta. Komission mukaan tämä on mahdollista kehittämällä yhteistä säädöstä sekä luomalla selkeästi nykyistä yhtenäisempi pelikenttä.

Oikeudelliset näkökulmat – EY:n perustamissopimuksen 296 artikla

Puolustusteollisuuden suojele Euroopassa on perustunut perustamissopimuksen 296 artiklaan, jonka nojalla jäsenvaltiot voivat poiketa sisämarkkinasäännöistä kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä syistä. Mikään jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuusasetustensa vastaiseksi, ja jokainen jäsenvaltio voi toteuttaa toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeelliseksi keskeisten turvallisuusasetustensa turvaamiseksi ja jotka liittyvät ”aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan”. Nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan saa ”heikentää sellaisten tuotteiden kilpailun edellytyksiä yhteismarkkinoilla, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön”.

Jäsenvaltiot ovat käyttäneet 296 artiklan suoma mahdollisuutta laajasti hyväkseen tehdessään puolustusmateriaalihankintoja, jonka seurauksena valtaosa sektorin hankinnoista on tehty tavallisista julkisien hankintojen menettelyistä poiketen. Komissio antoi joulukuussa 2006 tulkitsevan tiedonannon 296 artiklan soveltamisesta puolustushankintoihin (kirjelmä E 132/2004 vp.). Tiedonannossa todettiin, että jäsenmaat turvautuvat usein riittämättömin perustein 296 artiklaan välttääkseen EY:n sääntöjen soveltamisen. Tämä käytäntö on Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön vastainen, sillä oikeuskäytännön mukaan poikkeamat olisi rajoitettava selkeästi poikkeuksellisiin tapauksiin.

Komission mukaan samalla tavoin julkisia hankintoja koskevan direktiivin 2004/18/EY 14 artiklassa vahvistettuihin poikkeuksiin tulisi puuttua ainoastaan poikkeuksellisissa tapauksissa.

Tiedonannon pääasiallinen sisältö

Tiedonanto on jatkoa komission aiemmille puolustusteollisuuteen liittyville tarkasteluille ja jakaantuu säädösaloitteisiin ja muihin aloitteisiin.

Myös Euroopan puolustusvirastolla (EDA) on meneillään laaja strategiatyö samalla alueella. Monet tiedonannossa ehdotetut toimet puolustusteollisuuden alueella ovat samansuuntaisia EDA:n aloitteiden kanssa. Suomi on osaltaan vahvasti voinut tukea näitä aloitteita EDA-työssä. Komission ja EDA:n agendoissa ei ole merkittäviä ristiriitoja. Suomi on edelleen kansallisesti jo linjannut samansuuntaisia kehittämistoimenpiteitä kuin komission tiedonannossa nyt luetellaan.

Komissio ehdottaa uutta **hankintadirektiiviä** puolustus- ja turvallisuusalan hankintoja varten. Annetulla direktiiviehdotuksella pyritään lisäämään kilpailua eurooppalaisilla puolustusalan markkinoilla ja yhdenmukaistamaan hankintamenettelyjä. Ehdotus rakentuu suurelta osin julkisia hankintoja koskevalle direktiiville 2004/18/EY, mutta siinä pyritään kuitenkin ottamaan huomioon tämän alan hankintojen erityispiirteet.

Tähän saakka puolustusalan hankinnoissa jäsenmaissa on yleisesti haluttu noudattaa julkisten hankintojen direktiivimenettelyn sijasta kansallisia, joustavampia ja näihin hankintoihin sopivampia hankintamenettelyjä EY:n perustamissopimuksen 296 artiklaan perustuen. Kyseinen artikla on mahdollistanut sen, että puolustustarvikkeiksi katsottava materiaali on voitu jättää avoimen kilpailun ja yhteisten menettelyjen ulkopuolelle. Tarvittaessa on näin voitu suojata kansallista puolustusalan teollisuutta. Tilanne ei ole ollut omiaan kehittämään eurooppalaisia puolustusalan ja nyttemmin paljolti samaan kasvualustaan pohjautuvia turvallisuusalan markkinoita.

Ehdotuksen käsittely neuvoston julkisten hankintojen työryhmässä on alkanut. Keskeisenä kysymyksenä on direktiivin tarkempi soveltamisala suhteessa puolustuksen ja turvallisuuden tarpeisiin. Tarkemmat arviot annetaan erillisessä kirjelmässä.

Toisena säädösehdotuksena on **yhteisön sisäisiä puolustusmateriaalisiirtoja koskeva direktiiviehdotus** jolla pyritään yksinkertaistamaan ja yhdenmukaistamaan puolustusmateriaalisiirtojen lupamenettelyjä Euroopan unionin sisällä. Keinona esitetään yleislupajärjestelmää EU:n sisäisiin siirtoihin nykyisten kansallisten lupamenettelyjen (27 kpl) sijaan.

Komissio pyrkii lupamenettelyjen yksinkertaistamisella ja harmonisomisella parantamaan puolustusteollisuuden toimintaedellytyksiä, lisäämään eurooppalaisen puolustusteollisuuden kilpailukykyä ja parantamaan huoltovarmuutta vahvistamalla luottamusta puolustusmateriaalin viiveettömään saatavuuteen EU:n jäsenmaiden puolustusvoimien ja puolustusteollisuuden käyttöön.

Direktiivialoitteen käsittely alkaa neuvoston kilpailukyky- ja kasvu -työryhmässä 14.4.2008. Tarkemmat arviot annetaan erillisessä kirjelmässä.

Muut tiedonannon aloitteet:

Yhteisten standardien käyttö. Komissio on koonnut intressitahot yhteen laatimaan erityisen puolustusalan standardoinnin käsikirjan (Defence Standardisation Handbook) yhteistyössä Euroopan puolustusviraston kanssa. Komissio pyrkii edistämään sen käyttöä ja kehottaa jäsenvaltioita hyödyntämään käsikirjaa täysimittaisesti puolustushankinnoissaan.

Jäsenvaltioiden keskinäisen luottamuksen lisääminen: Komissio ryhtyy vuonna 2008 selvittämään tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa mahdollisuuksia perustaa EU:n tasoinen tietoturvallisuusjärjestelmä, jonka kautta jäsenvaltiot ja eurooppalaiset yritykset voisivat vaihtaa arkaluontoisia tietoja. Kestävään toimitusvarmuuteen ja teollisten tietojen turvaamiseen liittyvät järjestelyt vaativat jäsenmaiden välistä luottamusta.

Strategisten voimavarojen valvonta: Komissio ryhtyy vuonna 2008 laatimaan selvitystä voimavarojen valvonnan järjestämisestä tulevaisuudessa. Tällä tarkoitetaan muun muassa yrityskauppojen ja kriittisten teknologioiden säilyttämisen keskitettympää eurooppalaista kontrollia. Komission mukaan nykytilanne on kirjava johtuen jäsenmaiden toisistaan poikkeavasta lainsäädännöstä. Tavoitteena on löytää tasapainoinen ratkaisu investoimisvapauden ja turvallisuusetujen turvaamisen välille.

Tasapuolisen kilpailun turvaaminen: Komission mukaan kaikki vastikevaatimukset (offset) voivat häiritä markkinoiden toimintaa. Perimmäisenä tavoitteena onkin luoda Eurooppaan sellaiset markkinaolosuhteet ja sellainen puolustuksen teollinen ja teknologinen perusta, joiden ansioista vastikevaatimuksia ei enää tarvita. Tämä ei kuitenkaan saa heikentää eurooppalaisten yritysten kilpailuasemaa suhteessa kolmansien maiden toimittajiin. Toinen komission esiin nostama aspekti liittyy puolustusteollisuudelle suunnattuihin valtiontukiin. Komission mukaan ko. tuen on oltava täysin avointa, jotta tarvittava keskinäinen luottamus saadaan aikaan.

Kysynnän kokoaminen yhteen: Komission mukaan jäsenvaltioiden tulisi vaihtaa nykyistä aktiivisemmin tietoja puolustusalan suunnitteluun ja investointeihin liittyen. Jäsenmaiden hankinta-aikataulujen koordinointi ja yhteensovittaminen on yksi komission mainitsema käytännön toimenpide. Euroopan puolustusvirasto tekee omalla vastualueellaan työtä tämän asian huomioimiseksi. Keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä puolustussuunnittelun paremmalla avoimuudella voitaisiin löytää mahdollisuuksia yhteisille investointiprojekteille, yhteishankinnoille ja johdonmukaiselle erikoistumiselle. Tässä yhteydessä komissio viittaa myös suurten Euroopan puolustusteollisuusmaiden puolustusmateriaalialan yhteistyöjärjestön OCCAR:n toimintaan (Organisation Conjointe de matieres d'Armement).

T&k-investointien kokoaminen yhteen: Jäsenmaat käyttävät nykyään alle 5 prosenttia puolustusbudjetistaan tutkimukseen ja kehittämistoimintaan. Komission mukaan suurempi taso mahdollistaisi puolustusteollisuuden suuremman innovointikapasiteetin ja paremman kilpailukyvyn. Tutkimus- ja verkostoresurssien yhdistäminen kaikilla puolustusalan tasoilla olisi komission mielestä erityisen tärkeää.

Pk-yritysten aseman vahvistaminen: Komission mukaan esitetyt lainsäädäntötoimet vahvistavat pk-yritysten asemaa. Lisäksi erityinen tuki mm. seitsemännen puiteohjelman kautta mahdollistaa pk-yritysten vahvemman osallistumisen eurooppalaiseen t&k-toimintaan. Komissio mainitsee lisäksi Euroopan puolustusviraston luomat hankintaketjua koskevat käytännönsäännöt sekä hankintoja varten perustetun erityisen portaalin.

Liitännäistoimet:

Ulkomaisten markkinoiden avaaminen: Eurooppalaisen puolustusteollisuuden on pystyttävä nykyistä paremmin hyödyntämään toimintamahdollisuuksia myös EU:n ulkopuolella. Komission mukaan esimerkiksi Yhdysvaltojen markkinoille ei eurooppalaisilla yrityksillä ole käytännössä pääsyä muuten kuin siellä sijaitsevien tuotantolaitosten kautta. Vastaavasti yhdysvaltalaisen yrityksen pääsy Euroopan markkinoille on tehty helpommaksi. Komissio toteaa, että eurooppalaisten yritysten on pystyttävä nostamaan tasoaan innovoinnissa ja laadussa yhdysvaltalaisen kilpailijoidensa tasolle, jotta niiden mahdollisuudet päästä sikäläisille markkinoille parantuisivat. Samalla EU:n tulisi myös lisääntyvän yhteistyön kautta pyrkiä vähentämään riippuvuuttaan yhdysvaltalaisesta teknologiasta. Komissio myös huomauttaa, että nopeasti kasvavien talouksien markkinoita ei pidä jättää huomiotta. Eurooppalaisten yritysten on pystyttävä hyödyntämään näissä ilmaantuvia liiketoimintamahdollisuuksia. Komissio on hiljattain esittänyt uudistetun strategian nousevan talouden markkinoille pääsemiseksi.

Muutoksen hallinta: Komissio toteaa, että markkinoiden haasteisiin vastaaminen luo uusia mahdollisuuksia ja etuja, mutta suurella todennäköisyydellä myös mukautumiskustannuksia, kuten työpaikkojen menetyksiä tietyillä alueilla tai työntekijäryhmissä. Näitä mahdollisia taloudellisia ja sosiaalisia seurauksia tulisi komission mukaan käsitellä työmarkkinaosapuolten aktiivisessa vuoropuhelussa. Rakennemuutoksen hallinnassa apua on komission mukaan saatavissa muun muassa EU:n rakennerahastoista.

Euroopan puolustusalan markkinoiden hallinnon parantaminen: Euroopan puolustusviraston synty mahdollisti eurooppalaisen yhteistyön neljällä osa-alueella: sotilaalliset suorituskyvyt, puolustusmateriaaliyhteistyön kehittäminen, puolustusteollisen ja -teknologisen perustan vahvistaminen ja kilpailukykyisten puolustusmateriaalimarkkinoiden luominen, ja puolustussektorin tutkimus- ja teknologiayhteistyö. Komissio peräänkuuluttaa kuitenkin vielä järjestelmää, joka mahdollistaisi Euroopan tasolla turvallisuuteen ja puolustukseen liittyvien haasteiden pohdinnan, mukaan lukien puolustusteollisuuden kilpailukyky. Komissio selvittää keinoja miten kansallinen asiantuntemus saadaan hyödynnettyä parhaiten, yhtenä esimerkkinä se mainitsee ns. asiantuntijaryhmät.

Kansallinen käsittely:

Kilpailukykyjaosto 31.3.2008.
EU-asioiden komitea 16.4.2008.
EU-ministerivaliokunta 18.4. 2008

Eduskuntakäsittely:

Asia saatetaan E-kirjelmällä eduskunnan käsittelyyn.

Käsittely Euroopan parlamentissa:

Käsitellään sisämarkkina- ja kuluttajansuojakomiteassa. Ensimmäinen käsittely 26.3.2008 keskittyi pääosin hankintadirektiiviin. Raportojana (hankintadirektiivin osalta) toimii Alexander Lambsdorf (DE).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema:

Tiedonannossa komissio esittää tarvittavan sekä säädännäisiä että muita toimia. Tiedonantoon sisältyy kaksi direktiivihanketta. Keskeisenä piirteenä on komission pyrkimys hillitä 296 (poikkeus)artiklan käyttöä puolustusteollisuuteen liittyvissä kysymyksissä, vaikka artiklan sanamuotoa ei ollakaan muuttamassa. Tuekseen komissio hakee EY-tuomioistuimen ratkaisuja.

Hankintadirektiiviä koskeva ehdotus sisältäisi merkittäviä lainsäädännöllisiä vaikutuksia. Toteutuessaan hanke loisi uudentyyppisen puolustus- ja turvallisuushankintojen kategorian ja merkitsisi kansallisen hankintalainsäädännön muutostarpeita lakiin julkisista hankinnoista (348/2007) sekä myös parhaillaan vielä vireillä olevaan lakiin koskien puolustus- ja salassa pidettäviä hankintoja.

Sisäisten siirtojen direktiiviehdotuksella olisi toteutuessaan merkittäviä lainsäädännöllisiä vaikutuksia nykytilaan verrattuna. Puolustustarvikkeiden maastavienti, kauttakuljetus ja -

välitys on sallittua ainoastaan siihen myönnettyllä luvalla, jonka myöntää joko valtioneuvosto tai puolustusministeriö. Ulkoasiainministeriö vastaa ulko- ja turvallisuuspoliittisesta harkinnasta (L puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta 242/1990).

Muilta osin ei ole välittömiä lainsäädännöllisiä vaikutuksia. Monet tiedonannossa mainitut pitemmän aikavälin toimenpiteet tosin saattaisivat myöhemmässä vaiheessa vaatia muutoksia olemassa olevaan lainsäädäntöön, muun muassa L huoltovarmuuden turvaamisesta (1390/1992), L kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista (588/2004) ja L ulkomaisten yritystojen seurannasta (1612/1992).

Taloudelliset vaikutukset:

Komissio on julkaissut vaikutusarvioinnin tiedonannosta. Tämän lisäksi molemmista direktiiviehdotuksista on omat vaikutusarviot. Vaikutusarvioinnissaan komissio ei erittele tiedonannon toimenpiteiden tarkkoja kustannusvaikutuksia. On kuitenkin selvää, että tiedonannon lähtökohta on pitkälti juuri taloudellinen: nykymuodossaan eurooppalainen puolustusteollisuus ei pysty riittävässä määrin vastaamaan globaaliin kilpailuun. Sekä puolustusmateriaalille ominainen tekninen kallistuma että alalla vallitseva eriytyminen on merkittävä kustannustekijä; se lisää byrokratiaa ja päällekkäisyyksiä, haittaa innovointia, nostaa hintoja sekä heikentää kilpailukykyä. Ottaen huomion vielä sen, että puolustusalan kokonaismenojen kasvu Euroopassa ei nykytilanteen valossa tunnu todennäköiseltä, on entistäkin tärkeämpää, että hinta-laatusuhdetta on pystyttävä parantamaan.

Suomen osalta tiedonannossa esitettyjen toimien taloudellisia vaikutuksia on tässä vaiheessa vaikea arvioida. Lähtökohtaisesti esitetyt toimet ovat kuitenkin omiaan parantamaan suomalaisen puolustusteollisuuden kilpailukykyä ja näin ollen ovat myös kansantalouden kannalta positiivisia. Yksityiskohtaisemmin taloudellisia vaikutuksia tulee pyrkiä tarkastelemaan asian jatkovalmistelun yhteydessä.

Muut mahdolliset asiaan vaikuttavat tekijät:

Tiedonannosta päätelmät 29–30.5.2008 kilpailukykyneuvostossa. Valmistelu käynnistynyt neuvoston kilpailukyky- ja kasvu –työryhmässä.

Asiasanat	sisämarkkinat, kilpailukyky, kilpailukykyneuvosto, puolustuspoliittika, puolustusvälineet, ulko- ja turvallisuuspolitiikka
Hoitaa	PLM, TEM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OM, OPM, PE, SM, STM, TPK, VM, VNEUS, YM, UM



EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 5.12.2007
KOM(2007) 764 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

**STRATEGIA EUROOPAN PUOLUSTUSTEOLLISUUDEN VAHVISTAMISEKSI JA
SEN KILPAILUKYVYN PARANTAMISEKSI**

{SEK(2007) 1596}
{SEK(2007) 1597}

**KOMISSIION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

**STRATEGIA EUROOPAN PUOLUSTUSTEOLLISUUDEN VAHVISTAMISEKSI JA
SEN KILPAILUKYVYN PARANTAMISEKSI**

1. JOHDANTO

Euroopan puolustusteollisuuden vuotuinen liikevaihto on yli 55 miljardia euroa. Sen osuus koko maailman tuotannosta on noin 30 prosenttia, ja sillä on yli 300 000 työntekijää. Kaksikymmentä vuotta sitten reaaliset liikevaihto- ja työllisyysluvut olivat liki kaksinkertaiset. Kylmän sodan päätyttyä puolustusstrategioita on tarkistettu, Euroopan maiden asevoimia on muokattu ja puolustusmenoja on leikattu.

Euroopan puolustuksen teollisen ja teknologisen perustan vahvistaminen on edelleen Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan perustekijä. Turvallisuus- ja puolustuspolitiikalla halutaan antaa EU:lle valmiudet itsenäiseen toimintaan kansainvälisissä kriisitilanteissa rajoittamatta kuitenkaan Naton toimia. Puolustuksen teollinen ja teknologinen perusta tuottaa valmiudet, joita tarvitaan paitsi globaaleita puolustushaasteita myös esiin nousevia turvallisuushaasteita varten. Perustan on oltava kilpailukykyinen, jotta Eurooppa voi toimia itsenäisesti, kohtuuhintaan ja kansainvälisessä yhteistyössä puolustustarvikkeiden kehittämisessä ja tuotannossa.

Euroopassa on useita yrityksiä, jotka ovat kilpailukykyisiä sekä EU:ssa että maailmanlaajuisesti ja jotka tuottavat maailmanluokan voimavaroja monilla markkinasegmenteillä. Eurooppalaisella teollisuudella on myös kyky tuottaa kaikki ne voimavarat, joita globaaleihin haasteisiin vastaaminen edellyttää, sekä tarjota EU:n puolesta eri puolella maailmaa toimiville joukoille niiden tarvitsemat huippulaatuiset tarvikkeet ja järjestelmät. Keskeisenä tehtävänä on määritellä selvästi ne voimavarat, joita Euroopan asevoimat tarvitsevat haasteisiin vastaamiseksi. Euroopan puolustusvirasto laatii yhdessä EU:n sotilaskomitean kanssa voimavarojen kehittämissuunnitelman, jossa priorisoidaan voimavarojen tarpeet ja kehittäminen.

Puolustusala on teknologiaintensiivinen ala, jonka huippuluokan tutkimus- ja kehittämistoiminnalla on vaikutuksia muillekin aloille. Puolustusosalalla on yhteyksiä elektroniikkaan, tieto- ja viestintäteknikkaan, liikenteeseen, bioteknologiaan ja nanoteknologiaan. Yhdessä nämä alat muodostavat mahdollisuuksien, innovoinnin ja osaamisen lähteen, joka vauhdittaa kehitystä ja kasvua koko taloudessa.

Puolustustarkoituksiin kehitetty uusi teknologia, kuten satelliittipaikannus, internet ja kaukokartoitus, on lisäksi usein luonut kasvua siviilipuolella. Prosessista on tulossa yhä enemmän kaksisuuntainen, kun siviilipuolen toimialat antavat panoksensa puolustusosalalle (esim. ohjelmistojen kehittäminen). Tämä lisääntyvä hedelmällinen vuorovaikutus on tärkeää Lissabonin kasvu- ja työllisyysstrategian kannalta.

Puolustusala on lisäksi yhä vaikeampi määritellä, kun puolustus-, turva- ja siviilialan teknologioiden (esim. elektroniikka ja televiestintä) rajaaminen väljenee. Rauhanturva- ja rauhanpakottamistoimet ja terrorismin vaikutukset ovat hämärtäneet sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajaviivaa ja luoneet tarpeen parantaa niiden välistä poliittista koordinaatiota.

Näkyvissä on kuitenkin selviä merkkejä siitä, että riittämättömät poliittiset ja oikeudelliset puitteet hidastavat Euroopan puolustusteollisuuden kehitystä. Euroopan parlamentti korosti tuoreessa julkaisussaan¹ niitä suuria kustannuksia, joita syntyy siitä, ettei alalla ole yhdenmukaisuutta Euroopan tasolla riittävästi vaan käytössä on erilaisia kansallisia määräyksiä, lupamenettelyjä ja vientivalvontaluetteloja ja tiedonvaihtokin on puutteellista. Tilanne aiheuttaa raskasta byrokratiaa ja päällekkäisyyksiä, haittaa innovointia, nostaa hintoja ja heikentää kilpailukykyä.

Tässä tiedonannossa esitetään strategia Euroopan puolustusteollisuuden vahvistamiseksi ja sen kilpailukykyyn parantamiseksi. Tiedonannossa tunnustetaan alan erityinen luonne ja sen ainutlaatuinen suhde valtionhallintoon mutta katsotaan, että tehtävissä on paljonkin sen hyväksi, että alan potentiaali saadaan täysimittaisesti käyttöön, jotta se tuottaa vastinetta jäsenvaltioiden investoinneille ja tarjoaa Euroopan turvallisuus- ja puolustuspoliitikalle tarvittavat voimavarat tehokkaalla tavalla.

2. PUOLUSTUSALAN MARKKINOIDEN KEHITYSTÄ

Valtiot ovat eri rooleissaan alalla määräävässä asemassa: sääntelijöinä, omistajina, määräysvaltaa käyttävinä osakkaina, t&k-toiminnan rahoittajina ja pääasiakkaina. Monet muutkin tahot osallistuvat kuitenkin niiden poliittisten ja sääntelypuitteiden luomiseen, joissa alan teollisuuden on toimittava. Puolustus- ja turvallisuuspolitiikasta päättävät Euroopan unioni, Nato ja yksittäiset jäsenvaltiot. Sääntelypuitteille määräävät muodon perustamissopimuksen vaatimukset, yhteisön politiikka ja jäsenvaltiot. Euroopan puolustusvirasto, jossa jäsenvaltiot ja komissio toimivat yhdessä, tukee neuvostoa ja jäsenvaltioita näiden pyrkiessä parantamaan Euroopan puolustusvalmiuksia, ja edistää lisäksi Euroopan puolustuksen teollisen ja teknologisen perustan vahvistumista.

2.1. Rahoitus

Tärkein puolustusalan tulevaisuudennäkymiä muokkaava tekijä ovat kansallisista talousarvioista osoitettavat määrärahat. Ne heijastelevat kulloisenkin maan poliittisia linjauksia ja prioriteetteja, ja kylmän sodan päättymisestä kuluneiden 20 vuoden aikana määrärahat ovat ns. rauhanosingonjaon myötä puolittuneet (bkt-osuus oli 1980-luvulla 3,5% ja nyt keskimäärin 1,75%), mikä on vähentänyt liikevaihtoa ja työpaikkoja. Puolustusviraston mukaan **vaikuttaa epätodennäköiseltä, että puolustusalan kokonaismenot kasvaisivat Euroopassa**². Euroopassa käytetään tutkimukseen ja teknologiaan, kehittämistoimintaan ja hankintoihin paljon pienempi osuus kokonaispuolustusbudjetista kuin Yhdysvalloissa. Samaan aikaan **sotatarvikkeiden kustannukset ovat nousseet ja asevoimien rakennetta on muutettu, minkä vuoksi kilpailukykyyn ja hinta-laatusuhteen parantaminen on entistäkin tärkeämpää**.

¹ *The Cost of Non-Europe in the Area of Security and Defence.*

² *Long-term vision – A perspective on industry.* Puolustusviraston johtokunta syyskuussa 2006.

Aikaisemmin muutama jäsenvaltio pystyi ylläpitämään kattavaa puolustusalan teollista ja teknologista perustaa, mutta nyt pelkästään kansallisilla puolustusmäärärahoilla ei enää pystytä rahoittamaan kattavan huippulaatuisen tuotekannan kehittämistä ja uusia kansallisia puolustusalan ohjelmiakin käynnistetään entistä harvemmin.

Puolustusmenojen vähentyminen Euroopassa on vaikuttanut myös tutkimus- ja teknologiainvestointeihin. Yhdysvaltain puolustusbudjetti on toki noin kaksi kertaa niin suuri kuin EU-maiden puolustusbudjetit yhteensä, mutta siitä osoitetaan investointeihin noin 35 prosenttia – Euroopassa vain noin 20 prosenttia – ja puolustusalan t&k-toimintaan noin kuusinkertainen määrä EU:hun verrattuna. T&k-investoinnit ovat Euroopassa lisäksi hajanaisia, minkä tuloksena on päällekkäisyyttä ja vähäisten resurssien hukkaamista.

2.2. Markkinoitten hajanaisuus

Puolustusalan tuotanto keskittyy EU:ssa kuuteen jäsenvaltioon (Espanjaan, Italiaan, Ranskaan, Ruotsiin, Saksaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan), mutta lisävarusteita ja -järjestelmiä valmistavia yrityksiä on joka puolella unionia. Jäsenvaltiot käyttävät kuitenkin keskimäärin 85 prosenttia varustebudjetistaan kotimaassa.

Euroopan maat **suosivat selvästi omaa puolustusteollisuuttaan** paitsi turvatakseen työpaikkoja ja lisätäkseen investointeja mutta myös varmistaakseen toimitusvarmuuden ja tietoturvallisuuden. Jäsenvaltiot eivät pidä keskinäisen riippuvuuden ajatuksesta. Sen vuoksi niiden puolustusmarkkinat ovat vain rajoitetusti – jos lainkaan – avoimia toisesta jäsenvaltiosta tuleville valmistajille. Tuloksena on runsaasti päällekkäisiä toimia, mistä kertoo se, että kun EU:ssa on yhteensä 89 erillistä aseohjelmaa, niitä on USA:ssa vain 27.

Lisäksi mainittakoon perustamissopimuksen 296 artikla, jonka nojalla jäsenvaltiot voivat poiketa sisämarkkinasäännöistä kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä syistä. Mikään jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuusasetujensa vastaiseksi, ja jokainen jäsenvaltio voi toteuttaa toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeelliseksi keskeisten turvallisuusasetujensa turvaamiseksi ja jotka liittyvät ”aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan”. Nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan saa ”heikentää sellaisten tuotteiden kilpailun edellytyksiä yhteismarkkinoilla, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön”.

Euroopan puolustusalan tuotteitten kotimarkkinoiden hajanaisuuden taustalla on seuraavia tekijöitä:

- Jäsenvaltiot hyödyntävät perustamissopimuksen 296 artiklaa hyvin paljon siihen, että ne **eivät sovelle puolustusalan hankintasopimukseen EU:n hankintasääntöjä**, vaikka yhteisöjen tuomioistuin onkin todennut, että poikkeuksen käyttö olisi varattava poikkeuksellisiin, selvästi määriteltuihin ja yksittäisesti perusteltuihin tapauksiin.
- Jäsenvaltioiden järjestelmissä, joilla **valvotaan puolustustarvikkeiden siirtoja** EU:n sisällä, ei eroteta toisistaan vientiä kolmansiin maihin ja siirtoja toisiin jäsenvaltioihin. Siitä aiheutuva turha byrokratia maksaa yrityksille vuosittain yli 400 miljoonaa euroa. Näin suuret kustannukset entisestään rajoittavat kilpailevien pk-alihankkijoiden mahdollisuuksia päästä toisten jäsenvaltioiden markkinoille.

- **Strategisten puolustusvoimavarojen valvontaa** koskevassa lainsäädännössä, jota eräät jäsenvaltiot ovat viime vuosina täsmentäneet (esim. Yhdistynyt kuningaskunta vuonna 2002, Saksa vuonna 2004 ja Ranska vuonna 2005), ei useinkaan oteta huomioon eurooppalaista ulottuvuutta.
- Jäsenvaltiot harjoittavat harvoin ja silloinkin tapauskohtaisesti yhteistyötä ja koordinointia vaatimusten määrittelyssä, t&k-toiminnassa ja yhteisissä tuotanto-ohjelmissa. **Puolustukseen liittyvät vaatimukset** asetetaan kansallisista lähtökohdista, ja tilannetta pahentaa vielä ei-yhtenäistettyjen **standardien** käyttö, joka haittaa yhteistyötä t&k-toimissa ja tuotanto-ohjelmissa.
- Monet jäsenvaltiot liittävät puolustushankintoihin **vastikevaatimuksia** (vastaostoja), jotka häiritsevät markkinoiden toimintaa. Vaikka vastikevaatimusten usein sanotaan auttavan puolustusmenojen ylläpidossa ja vaikka ne jossain määrin ilmentävät Euroopan puolustusteollisuuden ja -markkinoiden rakenteellista heikkoutta, vaarana on, että ostajamaat eivät ole niinkään kiinnostuneita tuotteen kilpailukyvyistä kuin ehdotettujen vastaostojen houkuttelevuudesta.

2.3. Ulkoiset markkinat

Euroopan maat voivat valita puolustusalan kauppakumppaninsa rajoituksetta. Niinpä vaikka hankinnoissa selvästi suositaankin kotimaista, merkittävä osa EU-maiden puolustustarvikkeista tuodaan unionin ulkopuolelta, etenkin Yhdysvalloista. Useimpien EU-maiden markkinat ovat avoimia yhdysvaltalaisille valmistajille, mutta eurooppalaiset valmistajat törmäävät usein suljettuun oveen, kun ne yrittävät viedä puolustusalan tuotteita Yhdysvaltoihin. Siksi Euroopan puolustusteollisuuden on vaikeampaa jakaa menojaan pitemmälle ajalle sekä pitää yllä ja kehittää suunnitteluosaamistaan.

2.4. Päätelmät

EU:n puolustusteollisuuden sekä turvallisuus- ja puolustuspyrkimysten kannalta on välttämätöntä parantaa pitkän aikavälin kilpailukykyä. Teollisuuden tulevaisuuden mukauttamistoimissa olisi pyrittävä lisäämään erikoistumista tavoitteena nykyistä integroidumpi tuotantoketju ja kilpailukykyinen teollinen ja teknologinen perusta Euroopan puolustukselle.

Teollisuutta on mukautettu tähän mennessä pääosin kansallisesti. Vaikka EU:n sisällä onkin nähty joitakin onnistuneita valtion rajat ylittäviä sulautumia, Euroopan tason yhteistyötä on yleensä tehty yhteisohjelmissa tai -hankkeissa, joilla ei ole ollut kovinkaan mittavia vaikutuksia kilpailukyvyn parantamiseen. Tämä on hidastanut konsolidoitumista, erikoistumista, modernisointia ja rakennemuutoksia Euroopan puolustusteollisuudessa sekä rajoittanut pääoman vapauttamista tuottavampaan käyttöön muualla taloudessa.

Kun teollisuus jatkaa mukautumistaan tilanteeseen, jossa uudet puolustusalan ohjelmat ovat harvassa ja tutkimus- ja investointimenot suhteellisen vähissä, tulee entistä kalliimmaksi pitää Euroopassa yllä tuotantokapasiteettia ja strategisesti vieläkin tärkeämpiä t&k-laitoksia. Pääoma on jo alkanut siirtyä etsimään parempaa tuottoa Yhdysvalloista ja muualta.

Toimintamallia ei enää voida jatkaa, jos Euroopan puolustusalan teollinen ja teknologinen perusta mielletään pitää dynaamisena ja merkittävänä. Ellei politiikkaa muuteta, Euroopan puolustusalan yritykset ovat vaarassa muuttua suppeiden erityisalojen osaajiksi ja pääosin Euroopan ulkopuolisten keskeisten toimittajien alihankkijoiksi. Se vaarantaa mahdollisuudet kehittää itsenäisesti niitä voimavaroja, joita Euroopan turvallisuus- ja puolustuspoliittikka tarvitsee.

Nyt **tarvitaan dynaaminen strategia**, jolla parannetaan Euroopan nykyistä sekavaa tapaa lähestyä puolustusteollisuutta. Tarvitaan strategia, joka parantaa puolustusteollisuuden kilpailukykyä, antaa sille valmiudet tulevia haasteita varten, edistää sen innovointikykyä, säilyttää ja luo lisää laadukkaita työpaikkoja ja kehittää alan vahvuuksia edelleen.

3. TOIMENPITEITÄ EUROOPAN PUOLUSTUSALAN MARKKINOIDEN VAHVISTAMISEKSI

Tässä osassa esitetään **lukuisia erilaisia toimenpiteitä**, joilla komissio jatkaa tiivistä ja tehokasta yhteistyötään kumppaniensa ja etenkin Euroopan puolustusviraston kanssa parhaisiin tuloksiin pääsemiseksi. Toimenpiteillä on tarkoitus parantaa toiminnan yleistä koordinoitua, vahvistaa puolustustarvikkeiden sisämarkkinoita sekä tukea sitä mukautumis- ja modernisointiprosessia, joka Euroopassa on toteutettava.

3.1. Toimenpiteet, joilla parannetaan puolustusalan tuotteitten sisämarkkinoiden toimintaa

3.1.1. Uusi lainsäädäntö

Komissio pitää ensisijaisena, että puolustusalan tuotteitten sisämarkkinoiden toimintaa parannetaan. Siksi tämän tiedonannon ohessa esitetään direktiiviehdotus, joka koskee EU:n sisäisiä puolustukseen liittyvien tuotteitten siirtoja, sekä direktiiviehdotus, joka koskee puolustusalan hankintoja. Kummallakin ehdotuksella tuetaan pyrkimyksiä luoda Eurooppaan asteittain sellaiset puolustusmateriaalimarkkinat, joilla johonkin jäsenvaltioon sijoittautuneet tavarantoimittajat voivat rajoituksetta palvella kaikkia jäsenvaltioita. Ehdotukset tarjoavat olennaiset puitteet entistä kilpailukykyisemmän ja vahvemman puolustusteollisuuden kehittämiseksi, ja ne olisi pantava täytäntöön pikimmiten.

EU:n sisällä tapahtuvia puolustukseen liittyvien tuotteitten siirtoja koskevalla direktiivillä on tarkoitus helpottaa siirtoja poistamalla tarpeetonta paperisotaa. Ne jäsenvaltiot, jotka tekevät hankintoja toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneilta toimittajilta, saavat huomata toimitusvarmuutensa paranevan. Uusien sääntöjen myötä luvan hakemiseen liittyvät kustannukset kevenevät huomattavasti ja järjestelmäintegraattorit voivat avata toimitusketjujaan ennakoitavammassa ympäristössä. Näin lisätään pienten ja keskisuuren yritysten mahdollisuuksia toimittaa komponentteja tai alajärjestelmiä, mikä lisää dynamiikkaa Euroopan markkinoilla.

Puolustushankintadirektiivillä puolestaan on tarkoitus lisätä EU:n puolustusmarkkinoitten avoimuutta ja kilpailukykyä ottaen huomioon asiaan liittyvät erityispiirteet, kuten toimitusvarmuuden ja tietoturvallisuuden. Ehdotus tekisi alan sääntelystä vähemmän hajanaisen. Sillä lisätään kilpailua ja avoimuutta ja autetaan siten pk-yrityksiä löytämään alihankintasopimuksia, joista ne voivat tehdä tarjouksia. Direktiivin myötä aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden hankintaan ja tiettyihin sensitiivisiin ei-sotilaallisiin turvallisuuteen liittyviin tuotteisiin sovelletaan uusia sääntöjä ja perustamissopimuksen 296 soveltaminen rajoitetaan entistä tiukemmin poikkeustapauksiin, kuten yhteisöjen tuomioistuin on määrännyt. Ehdotus rakentuu komission³ ja Euroopan puolustusviraston aiempiin toimenpiteisiin, joilla tuetaan puolustusalan markkinoitten avoimuutta.

3.1.2. Muut toimenpiteet

Euroopan puolustustarvikemarkkinoiden toimintaa voidaan parantaa entisestään vähentämällä muut **puolustusalan markkinoiden yhdentymistä haittaavat tekijät** minimiin.

Komissio **edistää yhteisten standardien käyttöä** puolustusmarkkinoiden avaamisen helpottamiseksi. Komissio on koonnut intressitahot yhteen laatimaan erityisen puolustusalan standardoinnin käsikirjan (*Defence Standardisation Handbook*) ja pyrkii yhdessä puolustusviraston kanssa edistämään sen käyttöä. **Komissio kehottaa jäsenvaltioita hyödyntämään käsikirjaa täysimittaisesti puolustushankinnoissaan.**

Jäsenvaltioiden keskinäistä luottamusta olisi lisättävä, sillä se tehostaisi uuden EU:n sisäisiä siirtoja koskevan direktiivin ja puolustushankintadirektiivin vaikutusta. Sitä varten tarvitaan yhteinen asianmukaisten takuiden järjestely, jonka yhteydessä voidaan tehdä sekä teknologian rahoitukseen että toimitusten toteutumiseen liittyviä tarkistuksia. Tällainen kestävään toimitusvarmuuteen ja teollisten tietojen turvaamiseen liittyvä järjestely on ehkä rakennettava vähä vähältä aloittaen niistä jäsenvaltioista, jotka ovat jo valmiita hyväksymään keskinäisen riippuvuuden, kunnes lopulta kaikki jäsenvaltiot ovat järjestelyssä mukana. Komissio ryhtyy vuonna 2008 **selvittämään tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa mahdollisuuksia perustaa EU:n tasoinen tietoturvallisuusjärjestelmä**, jonka kautta jäsenvaltiot ja eurooppalaiset yritykset voisivat vaihtaa arkaluontoisia tietoja. Selvityksessä tarkastellaan järjestelmän mahdollista laajuutta, sisältöä ja muotoa.

Jäsenvaltiot soveltavat strategisten puolustusvoimavarojen valvontaan hyvinkin erilaista lainsäädäntöä, mikä haittaa konsolidoitumista, päällekkäisyyksien karsimista ja toimialan tehostamista. Lainsäädännön kirjavuus voi lisäksi hankaloittaa **voimavarojen valvontaa, kun tuotantoketju muuttuu luonteeltaan eurooppalaisemmaksi**. Onkin selvästi tarpeen löytää tasapainoinen ratkaisu investoimisvapauden ja turvallisuusetujen turvaamisen välille, kun kyse on materiaalien ja muiden olennaisina pidettyjen voimavarojen valvonnasta. Komissio ryhtyy vuonna 2008 laatimaan **selvitystä voimavarojen valvonnan järjestämisestä tulevaisuudessa** tarkoituksena huolehtia siitä, että Euroopan tasolla tarjonta perustuu kilpailuun. Tällöin tarkastellaan erilaisia vaihtoehtoja, joilla EU voisi turvata olennaiset puolustukseen ja turvallisuuteen liittyvät etunsa.

Komissio nojaa tarpeen mukaan perustamissopimuksen määräyksiin ja käytettävissään oleviin säädöskeinoihin **huolehtiakseen siitä, että puolustusalan tuotteisiin liittyvä kilpailu on reilua** ja että kilpailu ei häiriinny ei-sotilaallisilla markkinoilla.

³ KOM(2006) 779.

- Taloudellisesti katsottuna kaikki **vastikevaatimukset** voivat häiritä markkinoitten toimintaa ja hankaloittaa Euroopan puolustusmarkkinoitten yhdentymistä. Perimmäisenä tavoitteena on siksi luoda Eurooppaan sellaiset markkinaolosuhteet ja sellainen puolustuksen teollinen ja teknologinen perusta, joiden ansiosta vastikevaatimuksia ei enää tarvita. Samalla kuitenkin on varottava heikentämästä eurooppalaisten yritysten kilpailuasemaa suhteessa kolmansien maiden toimittajiin.
- Markkinoitten asteittainen avautuminen, jäsenvaltioiden keskinäisen toimitusvarmuuden parantuminen ja koko EU:ssa sovellettavat asianmukaiset hankintasäännöt lisäävät avoimuutta ja vähentänevät tarvetta käyttää 296 artiklaa. Avoimia markkinoita luotaessa on kuitenkin **entistäkkin tärkeämpää huolehtia tasapuolisista toimintaedellytyksistä**. Puolustusteollisuudelle myönnettävän tuen on siksi oltava täysin avointa, jotta saadaan aikaan tarvittava keskinäinen luottamus.

3.2. Toimenpiteet, joilla parannetaan toiminnan yleistä koordinoitua

Jäsenvaltioiden on kannettava vastuunsa ja toimitettava Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikalle sen tarvitsemat teolliset ja teknologiset työkalut. Sotilaalliset valmiudet ovat toki jäsenvaltioiden itsensä asia, mutta ne voisivat pyrkiä siinä mahdollisimman suureen tehokkuuteen jakamalla ja kokoamalla yhteen eurooppalaisten siviili- ja sotilasalan ohjelmien resurssit, hyödyntämällä teknologian monikäyttöä ja yhteisiä standardeja ja etsiä näin kustannuksiin nähden tehokkaampia ratkaisuja.

3.2.1. Kysynnän kokoaminen yhteen

Tarvitaan **jatkuvaa tietojen vaihtoa puolustusalan suunnitteluun ja investointeihin liittyvistä ideoista**. Sitä varten jäsenvaltioiden on toimittava avoimemmin suhteessa toisiinsa ja oltava valmiita keskittymään nykyistä suppeampaan toimintavalikoimaan kiinnittämällä huomio osaamiskeskuksiin, joiden pitäisi syntyä etupäässä markkinoitten ohjaamina. Koska puolustusala leimaavat t&k-toiminnan pitkät aikataulut, tuotteitten pitkä käyttöikä ja käytönaikaiset päivitykset, kysynnän koordinoitua olisi aloitettava **linjaamalla jäsenvaltioiden hankinta-aikataulut toisiinsa**. Euroopan puolustusvirasto selvittää parhaillaan, miten tämä voitaisiin tehdä. Kun jäsenvaltioiden keskipitkän ja pitkän aikavälin puolustussuunnittelu olisi avoimempaa, voitaisiin löytää mahdollisuuksia yhteisille investointiprojekteille, yhteishankinnoille ja johdonmukaiselle erikoistumiselle. Puolustusvirasto on jo ryhtynyt **keräämään tietoja jäsenvaltioiden puolustusmenoista tarkoituksena luoda lisää mahdollisuuksia investointien koordinoinnille ja kysynnän kokoamiselle yhteen**. Ajan myötä voi lisäksi olla mahdollista määritellä eurooppalaisia yhteistyöohjelmia, jollaisia tällä hetkellä toteuttaa esimerkiksi puolustusmateriaalialan yhteistyöorganisaatio OCCAR (Organisme Conjoint de Coopération en matière d'Armement).

3.2.2. T&k-investointien kokoaminen yhteen

EU-maat käyttävät nykyään alle 5 prosenttia puolustusbudjetistaan tutkimukseen ja kehittämistoimintaan⁴. **Jos tutkimukseen ja kehittämistoimintaan osoitettaisiin puolustusmenoista suurempi osuus**, Euroopan puolustusteollisuuden innovointikapasiteetti lisääntyisi ja **kilpailukyky paranisi**. Järkevää olisi myös etsiä keinoja **yhdistää tutkimus- ja verkostoresursseja** kaikilla puolustusalan tasoilla – poliittisella, teollisella ja tieteellisellä. Se on erityisen tärkeää, kun otetaan huomioon tutkimusyhteistyön vaikutus markkinoitten myöhempään lähentymiseen.

Puolustusalan tutkijat kehittävät teknologiaa, joka on usein samanlaista kuin siviilipuolen vastineensa ennen kuin kehittämistyössä otetaan kohteeksi erityissovellukset. Jotta vältettäisiin turhaa päällekkäisyyttä ja toisaalta otettaisiin huomioon siviilipuolen turvallisuuteen ja puolustukseen liittyvien vaatimusten ja poliittisten painotusten mahdolliset erot, voisi olla hyvä kartoittaa systemaattisesti **mahdollisuudet tutkimus- ja kehittämisohjelmista saataviin synergiaetuihin**. Sellaisia voisivat tarjota esimerkiksi tutkimuksen ja kehittämisen seitsemänten puiteohjelmaan liittyvä turvallisuustutkimusohjelma ja toisaalta Euroopan puolustusviraston suunnittelemat tai koordinoimat puolustukseen liittyvät tutkimustoimet.

Mainittakoon myös **Euroopan turvallisuustutkimus- ja -innovaatiofoorumi** ESRIIF, joka aloitti toimintansa syyskuussa 2007. Foorumi esittää vuonna 2009 yhteisen turvallisuustutkimustoimintasuunnitelman, jossa annetaan ohjeita turvallisuustutkimuksen suunnitteluun Euroopan ja kansallisella tasolla. Lisäksi foorumi tehostaa eurooppalaisessa turvallisuustutkimuksessa käytettävien julkis-yksityisten viestintäkanavien käyttöä ja lisää eri ohjelmien ja toimien avoimuutta ja koordinoitua.

3.2.3. Pk-yrityksille vahvempi asema

Kohdassa 3.1.1 esitetyt toimet **vahvistavat pk-yritysten asemaa**. Pk-yritysten osallistumista tutkimuksen ja kehittämisen seitsemännen ohjelman turvallisuuteen liittyvään aihealueeseen ja pk-yrityksiä hyödyttävä tutkimus -aloitteeseen tuetaan erityisin järjestelyin. Kustannusten korvausastetta on nostettu pk-yritysten osalta 50:stä 75:een prosenttiin, ja osallistumissääntöjä on yksinkertaistettu. Auttaakseen pk-yrityksiä löytämään ja hyödyntämään markkinoiden tarjoamia mahdollisuuksia **Euroopan puolustusvirasto on laatinut hankintaketjua koskevat käytännesäännöt ja perustanut erityisen portaalin** täydentämään puolustushankintoja koskevia käytännesääntöjä⁵. Komissio seuraa tiiviisti puolustusviraston hankintaketjukäytännesääntöjen sekä puolustushankintadirektiivin täytäntöönpanoa, kunhan direktiivi on annettu.

3.3. Liitännäistoimet

Edellä esiteltyt toimenpiteet antavat panoksensa Euroopan puolustusteollisuuden kilpailukyvyille lisäämällä yhteistyötä, erikoistumista ja innovointia. Voimakkaammin kilpailuun perustuvilla markkinoilla syntyy vahvempia yrityksiä ja uusia laadukkaita työpaikkoja.

⁴ EU24 vuonna 2005: 9 mrd. euroa yhteensä 193 mrd. euron kokonaisbudjetista.

⁵ Osoitteessa <http://www.eda.europa.eu/ebbweb/>.

3.3.1. Ulkomaisten markkinoitten avaaminen

Vahva ja kilpailukykyinen eurooppalainen puolustusteollisuus pääsee hyödyntämään **liiketoimintamahdollisuuksia myös EU:n ulkopuolella**. Myynnin kasvattaminen EU:n ulkopuolisten maiden markkinoilla lisää tuottavuutta ja t&k-toimintaan, tuotantolaitoksiin ja henkilöpääomaan tehtyjen investointien tuottoa, jos kohta eri maiden erilaisella vientipolitiikalla voi olla vaikutusta asiaan. Euroopan puolustusteollisuus ei tätä nykyä käytännössä pysty toimittamaan tuotteitaan USA:n markkinoille muuten kuin siellä sijaitsevien laitosten kautta. Tilanne johtuu USA:n kansallisen turvallisuuden turvaamiseen tähtäävistä määräyksistä, puolustusallalla sovellettavista ”osta amerikkalaista” -säännöistä ja eräistä muista toimenpiteistä. Niinpä **eurooppalaisten puolustusalan yritysten on hankala hyödyntää liiketoimintamahdollisuuksia USA:ssa**, kun taas sikäläiset yritykset pääsevät helpommin Euroopan markkinoille.

Jotta eurooppalaiset toimijat pääsisivät paremmin USA:n markkinoille, on tärkeää **huolehtia siitä, että eurooppalaiset puolustusalan yritykset yltävät innovoinnissa ja laadussa sikäläisten kilpailijoidensa tasolle**. Euroopan teknologista riippuvuutta on ryhdyttävä vähentämään eurooppalaistamalla yhteistyötä täällä. **EU:ssa olisi yhteistoimin kartoitettava, kehitettävä ja hankittava keskeistä teknologiaa ja teollisia valmiuksia**, sillä se parantaisi uskottavuutta ja keventäisi USA:n kansainvälisestä asekaupasta annettuihin määräyksiin (ITAR) liittyvien rajoitusten aiheuttamaa rasitetta.

USA:n markkinoitten merkitys ei saisi viedä huomiota niistä potentiaalisista uusista haasteista ja mahdollisuuksista, jotka liittyvät nopeasti kasvaviin talouksiin ja muiden merkittävien kilpailijoiden mahdolliseen esiintuloon. Varmistaakseen, että eurooppalaiset yritykset voivat hyödyntää näitä liiketoimintamahdollisuuksia, **komissio esitti hiljattain (EU:n puolustustarvikkeiden vientiä koskevien käytäntösääntöjen muodostamisessa puitteissa) uudistetun strategian nousevan talouden maiden markkinoille pääsemiseksi**⁶. Strategian avulla komissio puuttuu markkinoillepääsytietskannassa kartoitettuihin keskeisiin esteisiin, jotka haittaavat pääsyä ulkomaisille puolustusalan markkinoille.

3.3.2. Muutoksen hallinta

Muutoksen ja rakennemuutosten ennakointi ja hallinta ovat erottamaton osa teollisuuspolitiikkaa. Jos toimiala onnistuu vastaamaan markkinoitten esittämiin haasteisiin, tuloksena on uusia mahdollisuuksia ja etuja mutta ehkä edelleen **mukautumiskustannuksia, kuten työpaikkojen menetyksiä tietyillä alueilla tai tietyissä työntekijäryhmissä**.

Puolustusalan markkinoitten etenevän yhdentymisen mahdollisia taloudellisia ja sosiaalisia seurauksia olisi käsiteltävä työmarkkinaosapuolten aktiivisessa vuoropuhelussa ja helpotettava näin muutoksen ja rakennemuutosten hallintaa. Rakennemuutosten ennakoimisessa ja hallinnassa voivat auttaa myös monet vuoden 2005 valtiontuen toimintasuunnitelmaan liittyvät uudistukset (jotka koskevat mm. alue- ja koulutustukea) samoin kuin rakennerahastot ja etenkin Euroopan sosiaalirahasto.

⁶ KOM(2007) 183.

3.3.3. Euroopan puolustusalan markkinoitten hallinnon parantaminen

Perustamalla **Euroopan puolustusviraston** EU vahvisti aikomuksensa tarjota tehokkaat toimintapuitteet puolustusmateriaaliyhteistyön edistämiseksi ja tehostamiseksi sekä puolustusvalmiuksien kehittämiseksi.

Komissio on edustettuna puolustusviraston johtokunnassa, mikä on osoitus sen roolista tällä sensitiivisellä alalla ja tarjoaa vakaan perustan eri toimien koordinoitua koskeville järjestelyille. Sitä paitsi puolustusvirasto ja komissio katsovat kumpikin, että EU tarvitsee kilpailukykyisen puolustusteollisuuden, joka puolestaan tarvitsee Euroopan kattavat markkinat.

EU ei voi hyödyntää koko potentiaaliaan ilman kaikkien osapuolten tehokasta yhteistyötä. Sitä varten tarvitaan jäsenvaltioiden toimivaltaisten elinten kanssa käytävää jäsenettyä vuoropuhelua, jota harjoitetaan EU:n toisen pilarin ja Euroopan puolustusviraston yhteydessä ja nykyisen toimivaltajaon puitteissa ja jolla pyritään mahdollisimman hyvään synergiaan kaikkien puolustusteollisuuden kilpailukykyyn vaikuttavien politiikanalojen kesken.

EU:lla pitäisi olla käytössään tarkoituksenmukainen järjestelmä, jonka avulla voidaan Euroopan tasolla pohtia **turvallisuuteen ja puolustukseen liittyviä haasteita ja keskeisiä kysymyksiä teollisuuden kilpailukykyä myöten ja hyödyntää olemassa olevaa kansallista asiantuntemusta (esim. asiantuntijaryhmiä).** Komissio selvittää parhaita keinoja sen saavuttamiseksi kaikkien osapuolten kanssa.

4. PÄÄTELMÄT

Nyt on aika ryhtyä päättäväisiin toimiin Euroopan puolustusalan kilpailukykyyn hyväksi. Yksinkertaisesti sanottuna kyse on siitä, että jos jatketaan nykyisellä tavalla, Euroopan kansalaiset edelleen maksavat puolustuksestaan ja turvallisuudestaan liikaa ja saavat liian vähän ja Euroopan puolustusteollisuus menettää kilpailuetunsa.

Tässä tiedonannossa esitetyllä strategialla luodaan Euroopan puolustusteollisuudelle paremmat edellytykset valmistautua tuleviin haasteisiin. Strategialla parannetaan sen kilpailukykyä, edistetään innovointia, hyödynnetään olemassa olevia vahvuuksia, luodaan tasapuolisemmat markkinat ja säilytetään ja saadaan aikaan uusia laadukkaita työpaikkoja. Strategialla pyritään varmistamaan, että Euroopan puolustusteollisuus pystyy tarjoamaan Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikalle mahdollisimman hyvät valmiudet.

Jäsenvaltioiden, Euroopan puolustusviraston ja komission on sekä yksittäin että yhdessä ryhdyttävä tarvittaviin toimiin, joilla edistetään sellaisen yleisen poliittisen toimintamallin koordinoitua, jolla vahvistetaan Euroopan puolustusalan sisämarkkinoita. Tiedonannossa komissio esittää oman panoksensa tämän yhteisen tavoitteen hyväksi.



EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 5.12.2007
KOM(2007) 764 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN OCH
REGIONKOMMITTÉN**

**EN STRATEGI FÖR EN STARKARE OCH MER KONKURRENSKRAFTIG
FÖRSVARSSINDUSTRI I EU**

{SEK(2007) 1596}
{SEK(2007) 1597}

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN OCH
REGIONKOMMITTÉN**

**EN STRATEGI FÖR EN STARKARE OCH MER KONKURRENSKRAFTIG
FÖRSVARSENDUSTRI I EU**

1. INLEDNING

EU:s försvarsindustri omsätter årligen 55 miljarder euro. Den står för omkring 30% av världsproduktionen och har mer än 300 000 anställda. För tjugo år sedan var den faktiska omsättningen och sysselsättningen nästan dubbelt så hög. Efter kalla krigets slut har försvarsstrategierna blivit föremål för översyn, de europeiska väpnade styrkorna har omstrukturerats och försvarsutgifterna har skurits ner.

Den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna bygger på att det europeiska försvarets industriella och tekniska bas är stark. Den har utformats för att ge EU kapacitet att agera självständigt vid internationella kriser, oberoende av Natos insatser. Den tekniska och försvarsindustriella basen ger resurser att svara både mot de globala utmaningarna för försvaret och de nya säkerhetsutmaningarna. Det krävs en konkurrenskraftig teknisk och industriell bas för att EU på egen hand ska kunna utveckla och tillverka försvarsmateriel till rimligt pris och delta i internationellt samarbete på försvarsmaterielområdet.

Det finns flera EU-företag som är konkurrenskraftiga både inom och utanför EU och är världsledande inom många marknadssegment. EU:s försvarsindustri har också potential att producera de resurser som behövs för att svara mot globala utmaningar och förse EU-styrkorna runt om i världen med den högpresterande utrustning och system som de behöver. En nyckeluppgift är att tydligt definiera vilka resurser EU:s väpnade styrkor behöver för att svara mot utmaningarna. Europeiska försvarsbyrån utarbetar i samarbete med EU:s militära kommitté en resursutvecklingsplan för att kunna göra prioriteringar när det gäller resursbehov och resursutveckling.

Försvarssektorn är teknikintensiv och dess spetsforskning och spetsutveckling gynnar också andra områden. Den är nära kopplad till elektronik, IT, transport, bioteknik och nanoteknik. Tillsammans utgör dessa industrier en källa till möjligheter, innovation och kunnande som stimulerar utveckling och tillväxt i hela ekonomin.

En stor del av den nya teknologi som utvecklats för försvaret har också varit drivkraft för tillväxt inom civila områden, t.ex. GPS, Internet och jordobservation. Det utvecklas allt mer en tvåvägsprocess i och med att den civila sektorn bidrar till försvarssektorn (t.ex. genom utveckling av programvara). Detta växande utbyte är viktigt för EU:s Lissabonstrategi för tillväxt och sysselsättning.

Sektorn blir dessutom allt svårare att definiera i och med att gränsen mellan försvarsteknik, säkerhetsteknik och civil teknik blir otydligare. Fredsbevarande och fredsframtvängande uppdrag liksom effekterna av terrorism har lett till oklar gränsdragning mellan inre och yttre säkerhet och till ett behov av bättre politisk samordning av dem.

Men det är uppenbart att EU:s försvarsindustri hämmas av inadekvata politiska och rättsliga ramar. Europaparlamentet har offentliggjort en undersökning¹ som visar på de höga kostnaderna med olika nationella regelverk, tillståndssystem, exportkontrollförteckningar, bristande informationsutbyte osv. Denna situation leder till byråkrati och dubbelarbete, hämmar innovation, ger prisökningar och skadar konkurrenskraften.

I detta meddelande presenteras en strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU. Försvarsindustrins särdrag och dess speciella förhållande till de nationella regeringarna bestrids inte i meddelandet. Men mycket kan göras för att utveckla dess fulla potential, så att den ger medlemsstaterna mer valuta för pengarna och på ett effektivt sätt tillhandahåller den kapacitet som krävs för den europeiska säkerhets- och försvarspolitik.

2. UTVECKLINGEN PÅ FÖRSVARSMARKNADEN

De nationella regeringarna dominerar sektorn till följd av sina olika roller som lagstiftare, ägare, majoritetsaktieägare, bidragsgivare till FoU-verksamhet och huvudkund. Men många andra aktörer är med och fastställer de politiska ramar och bestämmelser som industrin måste anpassa sig efter. Försvars- och säkerhetspolitiken fastställs av EU, Nato och de enskilda medlemsstaterna. Regelverket formas av kraven i fördraget, gemenskapspolitiken och medlemsstaterna. Europeiska försvarsbyrån, där medlemsstaterna och kommissionen samarbetar, ska stödja rådets och medlemsstaternas arbete för att förbättra det europeiska försvarets kapacitet och främja det europeiska försvarets industriella och tekniska bas.

2.1. Finansiella villkor

De nationella försvarsbudgetarna är det som främst påverkar försvarsindustriernas utsikter. Budgetarna återspeglar medlemsstaternas politik och prioriteringar, och under de senaste 20 åren efter kalla krigets slut har de (som en "fredsvinst") halverats från 3,5% av BNP under 1980-talet till det nuvarande genomsnittet på 1,75%, vilket har lett till minskad omsättning och sysselsättning. Enligt Europeiska försvarsbyrån² **kommer de sammanlagda försvarsutgifterna i EU knappast att öka**. EU avsätter en mycket mindre del än USA av den totala försvarsbudgeten till investeringar i forskning och teknik, utveckling och upphandling. Dessutom har **kostnaderna för försvarsmateriel stigit och de väpnade styrkorna har omstrukturerats, vilket innebär att det är ännu viktigare att öka konkurrenskraften och kostnadseffektiviteten**.

Tidigare hade ett fåtal medlemsstater råd att upprätthålla en teknisk och industriell bas för försvaret, men numera har de enskilda länderna inte tillräckligt stor försvarsbudget för att finansiera utveckling av ett brett utbud toppkvalitetsprodukter, och det har blivit ovanligare med nya nationella försvarsprogram.

De minskade försvarsutgifterna i EU har också påverkat investeringarna i forskning och teknik. USA:s försvarsbudget är ungefär dubbelt så stor som alla EU-länders sammanlagda försvarsbudget. USA avsätter ca 35% av sin totala budget till investeringar, jämfört med 20% för EU, och sex gånger så mycket till FoU som EU. Dessutom är FoU-investeringarna i EU fragmenterade, vilket leder till dubbelarbete och slöseri av de knappa resurserna.

¹ *The Cost of Non-Europe in the Area of Security and Defence.*

² *Long-term vision – A perspective on industry*, antaget av försvarsbyråns styrelse i september 2006.

2.2. En uppdelad marknad

Även om tillverkningen av försvarsmateriel är koncentrerad till sex medlemsstater (Tyskland, Spanien, Frankrike, Italien, Sverige och Storbritannien) produceras kringutrustning och stödsystem av företag i hela EU. Men medlemsstaterna använder nästan 85% av sin materielbudget på inköp från nationella leverantörer.

Det är uppenbart att EU-regeringarna **föredrar sin egen försvarsindustri**, inte bara för att skydda arbetstillfällen och öka investeringarna utan också för att de har garantier om leverans- och informationssäkerhet. Medlemsstaterna är tveksamma till ömsesidigt förtroende. Därför har tillverkare från andra medlemsstater endast begränsat, eller inget, tillträde till de inhemska försvarsmarknaderna. Detta leder till mycket dubbelarbete, t.ex. finns det 89 olika vapenprogram i EU jämfört med bara 27 i USA.

Med stöd av artikel 296 i EG-fördraget kan medlemsstaterna dessutom åsidosätta inremarknadsbestämmelserna av nationella säkerhetsskäl. Medlemsstaterna är inte skyldiga att lämna information om de anser att det skulle skada deras väsentliga säkerhetsintressen, och de kan vidta de åtgärder i fråga om ”tillverkning av eller handel med vapen, ammunition och försvarsmateriel” som är nödvändiga för att skydda deras väsentliga säkerhetsintressen. Sådana åtgärder får dock inte ”försämra konkurrensvillkoren på den gemensamma marknaden vad gäller varor som inte är avsedda speciellt för militärändamål”.

Inrikesmarknaden för försvarsmateriel är fragmenterad av följande skäl:

- Medlemsstaterna använder sig flitigt av artikel 296 för att **undanta försvarskontrakt från EU:s upphandlingsregler**, trots att EG-domstolen har slagit fast att undantag ska begränsas till synnerliga, klart definierade och individuellt motiverade fall.
- De nationella systemen för att **kontrollera överföringar av försvarsmateriel** inom EU gör ingen åtskillnad mellan export till tredjeländer och överföringar mellan medlemsstater. Detta orsakar onödigt byråkrati som kostar företagen mer än 400 miljoner euro per år. De höga kostnaderna begränsar möjligheterna för konkurrenskraftiga små och medelstora företag som vill ta sig in på marknaderna i andra medlemsstater som underleverantörer.
- Lagstiftningen om **kontroll av strategiska försvarsresurser** har justerats i några medlemsstater på senare år (t.ex. 2002 i Storbritannien, 2004 i Tyskland och 2005 i Frankrike) och tar ofta inte hänsyn till den europeiska dimensionen.
- Samarbete och samordning mellan medlemsstaterna om behovsspecifikationer, FoU eller gemensamma tillverkningsprogram förekommer undantagsvis och oregelbundet. **Försvarsbehoven** fastställs ur ett nationellt perspektiv, och det hela förvärras av att man använder **standarder** som inte är harmoniserade och som försvårar samarbete inom FoU och tillverkningsprogram.
- Konkurrensen snedvrids av de **krav på offsetaffärer** (kompensationsköp) som många medlemsstater ställer i samband med försvarsupphandlingar. Även om det ofta anförs att offsetavtal bidrar till att hålla försvarsanslagen uppe, och i viss mån återspeglar strukturbristerna inom EU:s försvarsindustri och försvarsmarknader, finns det risk för att anskaffande stater är mindre intresserade av materielens konkurrenskraft än av de föreslagna offsetavtalen.

2.3. Externa marknader

EU-regeringarna kan fritt välja handelspartner på försvarsområdet. Det innebär att en betydande del av EU:s försvarsmateriel trots förkärleken för inhemska anskaffningar importeras, i första hand från USA. Amerikanska tillverkare har tillträde till de flesta europeiska marknader, men för europeiska tillverkare är det ofta omöjligt att exportera försvarsmateriel till USA. Därigenom blir det ännu svårare för EU:s försvarsindustrier att sprida kostnaderna och upprätthålla och utveckla sitt kunnande inom konstruktion.

2.4. Slutsats

Det är av största vikt för EU:s försvarsindustri och dess säkerhets- och försvarsambitioner att man kan förbättra konkurrenskraften på lång sikt. Ytterligare anpassningar av industrin bör syfta till ökad specialisering, för att få en mer integrerad leveranskedja och en konkurrenskraftig industriell och teknisk bas för det europeiska försvaret.

Hittills har anpassningen av försvarsindustrin huvudsakligen gjorts på det nationella planet. Trots vissa framgångsrika gränsöverskridande fusioner inom EU har det mesta samarbetet ytrat sig i gemensamma program eller samriskföretag som förbättrar konkurrenskraften i begränsad omfattning. Detta har lett till långsammare konsolidering, specialisering, modernisering och omstrukturering av EU:s försvarsindustri och begränsat flödet av kapital, som används mer produktivt inom andra delar av ekonomin.

I takt med att industrin fortsätter sin anpassning till alltmer sällan förekommande nya försvarsprogram och relativt låga anslag till forskning och investeringar, kommer det att bli allt dyrare för EU att upprätthålla tillverkningskapaciteten och, vilket är strategiskt ännu viktigare, FoU-kapaciteten. Kapitalet söker sig redan till USA eller andra länder på jakt efter bättre avkastning på investeringar.

Denna utveckling är inte hållbar om EU vill upprätthålla en viktig och dynamisk teknisk och industriell bas för försvaret. Med en oförändrad politik riskerar EU-industrin att reduceras till nischaktör som i huvudsak är underleverantör till huvudleverantörer utanför EU, vilket skulle äventyra dess förmåga att självständigt utveckla den kompetens som behövs för EU:s försvars- och säkerhetspolitik.

Det behövs en dynamisk strategi för att förbättra EU:s splittrade förhållningssätt till försvarsindustrin. En strategi som ökar försvarsindustrins konkurrenskraft, förbereder den för framtida utmaningar, stärker dess innovationsförmåga, bevarar och skapar fler arbetstillfällen av hög kvalitet samt vidareutvecklar sina starka sidor.

3. POLITISKA ÅTGÄRDER FÖR ATT STÄRKA EU:S FÖRSVARSHANDLSMARKNAD

I detta kapitel presenteras **ett brett utbud av politiska åtgärder** som kommissionen kommer att arbeta vidare på i nära samarbete med sina partner, särskilt Europeiska försvarsbyrån, för bästa möjliga resultat. Åtgärderna är tänkta att förbättra den övergripande samordningen, stärka den inre marknaden för försvarsmateriel och bistå vid de anpassningar och moderniseringar som behövs i EU.

3.1. Politiska åtgärder för att förbättra den inre marknaden för försvarsmateriel

3.1.1. Ny lagstiftning

Att få den inre marknaden för försvarsmateriel att fungera bättre är en prioriterad fråga för kommissionen. Detta meddelande åtföljs därför av ett förslag till direktiv om överföringar av försvarsmateriel inom EU och ett förslag till direktiv om försvarsupphandlingar. Syftet med bägge dessa förslag är att bidra till det successiva upprättandet av en europeisk marknad för försvarsmateriel, där leverantörer som är etablerade i en medlemsstat utan inskränkningar kan leverera till alla medlemsstater. Förslagen ger en grundläggande ram för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri, och bör genomföras så snart som möjligt.

Förslaget om ett **direktiv om överföringar av försvarsmateriel inom EU** kommer att underlätta överföringar, eftersom man slipper onödig administration. Leveranssäkerheten blir bättre för EU-regeringar som upphandlar från leverantörer i en annan medlemsstat. De nya reglerna kommer att minska kostnaderna för tillståndsansökningar väsentligt och möjliggöra för systemintegratörer att erbjuda leveranskedjor under mer förutsebara villkor. De kommer därigenom att öka möjligheterna för konkurrenskraftiga små och medelstora företag att tillhandahålla komponenter eller delsystem, vilket bidrar till en mer dynamisk EU-marknad.

Det föreslagna **direktivet om försvarsupphandlingar** kommer att ge öppnare och mer konkurrenskraftiga försvarsmarknader i EU med beaktande av de särskilda förhållandena, t.ex. i fråga om leverans- och informationssäkerhet. Direktivet kommer att leda till ett enhetligare regelverk på området. Det kommer att öka konkurrensen och insynen, vilket underlättar för små och medelstora företag att hitta marknader och lägga anbud på underleverantörskontrakt. De nya bestämmelserna i förslaget om upphandling av vapen, ammunition och försvarsmateriel samt viss känslig icke-militär säkerhetsutrustning bör inskränka användningen av artikel 296 till sådana exceptionella fall som fastställts av EG-domstolen. Förslaget bör också dra nytta av tidigare åtgärder från kommissionen³ och Europeiska försvarsbyrån för att bidra till en öppnare försvarsmarknad.

3.1.2. Övriga åtgärder

EU:s försvarsmaterialmarknad kan fungera bättre om man minimerar andra **hinder mot dess integration**.

Kommissionen vill **främja användningen av gemensamma standarder** för att öppna försvarsmarknaderna. Den har i samarbete med de berörda parterna utarbetat en handbok om försvarsstandardisering (*Defence Standardisation Handbook*) och tillsammans med Europeiska försvarsbyrån försöker den nu se till att handboken används. **Kommissionen uppmanar medlemsstaterna att fullt ut använda handboken i sina försvarsupphandlingar.**

³ KOM(2006) 779.

Det nya direktivet om överföringar av försvarsmateriel inom EU och direktivet om försvarsupphandlingar skulle bli effektivare om **medlemsstaternas förtroende för varandra ökar**. För att man ska komma dithän behövs det ett gemensamt garantisystem som backas upp av möjlighet till kontroll av teknikfinansiering och leveranser. Ett sådant system för stabil leveranssäkerhet och industriell information måste kanske byggas upp successivt, till en början med de medlemsstater som redan är redo att gå med på ömsesidigt beroende, och på sikt med alla medlemsstater. Med början 2008 kommer kommissionen **i nära samarbete med medlemsstaterna att undersöka möjligheterna till ett EU-system för informationssäkerhet** som skulle göra det möjligt för medlemsstaterna och företag i EU att utbyta känslig information. Under arbetet kommer man att undersöka ett sådant systems potentiella användningsområde, innehåll och form.

Den nuvarande **mångfalden av nationella bestämmelser om kontroll av strategiska försvarsresurser** omöjliggör konsolidering, eliminering av dubbelarbete och utveckling av effektivare industrier. Det kan också visa sig vara olämpligt för att **säkerställa resurskontroll i en mer europeisk leveranskedja**. Det är helt klart nödvändigt att uppnå jämvikt mellan investeringsfrihet och säkerhetsskydd i fråga om kontroll av materiel och andra tillgångar som anses väsentliga. Kommissionen kommer att starta en **undersökning 2008 om hur resurskontroll kan göras i framtiden** för att säkerställa ett konkurrenskraftigt utbud på EU-nivå. Man kommer att beakta de olika alternativ EU har för att upprätthålla sina väsentliga försvars- och säkerhetsintressen.

Kommissionen kommer att vid behov fortsätta att använda relevanta bestämmelser i fördraget och andra rättsliga instrument för att **säkra rättvis konkurrens** för försvarsmateriel och undvika snedvriden konkurrens på icke-militära marknader.

- Ur ekonomisk synpunkt kan samtliga **offsetaffärer** leda till en snedvridning av marknaderna och hindra en integration av EU:s försvarsmarknader. Därför strävar man ytterst efter att skapa marknadsvillkor och en struktur för det europeiska försvarets tekniska och industriella bas som innebär att motprestationer inte är nödvändiga, och därigenom se till att EU-företagens konkurrenskraft inte försvagas i förhållande till leverantörer från tredjeländer.
- En successiv öppning av marknaden med ökad leveranssäkerhet mellan medlemsstaterna och lämpliga upphandlingsbestämmelser som gäller i hela EU kommer att öka insynen och förmodligen minska behovet av att tillgripa artikel 296. Men när man ska upprätta öppna marknader är det ännu **viktigare att villkoren är lika för alla**. Därför måste stödåtgärder till försvarsindustrier vara helt öppna för insyn, om man ska kunna upprätta det ömsesidiga förtroende som behövs.

3.2. Politiska åtgärder för att förbättra den övergripande samordningen

Medlemsstaterna måste ta sitt ansvar och gemensamt förse den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna med de nödvändiga industriella och tekniska verktygen. Den militära kapaciteten är medlemsstaternas sak, men de skulle kunna optimera resultatet genom att samla och dela med sig av de civila och militära EU-programmens resurser, i form av teknik med flera användningsområden och gemensamma standarder, för att möjliggöra kostnadseffektivare lösningar.

3.2.1. Samordna efterfrågan

För det behövs ett **permanent idéutbyte om försvarsplaneringar och försvarsinvesteringar**. Det innebär att medlemsstaterna måste ge varandra större insyn och vara beredda att koncentrera sig på färre områden där de besitter spetskompetens, i en process som huvudsakligen styrs av marknadskrafterna. Med tanke på de långa tidsskalorna när det handlar om FoU, materielens livslängd och uppgraderingar av materiel som är i bruk på försvarsområdet, **måste medlemsstaterna för att kunna samordna efterfrågan börja med att samordna upphandlingen tidsmässigt**. Europeiska försvarsbyrån undersöker för närvarande hur frågan ska lösas. Om medlemsstaterna ger varandra insyn i sin försvarsplanering på medellång till lång sikt skulle man kunna se vad som passar för saminvesteringsprojekt, gruppanskaffningar och konsekvent specialisering. Europeiska försvarsbyrån har redan börjat **samla in information om medlemsstaternas försvarsutgifter för att öka möjligheterna att samordna investeringar och samla efterfrågan**. Denna utveckling kan också leda till att det inrättas europeiska samarbetsprogram, som de som nyligen genomförts av OCCAR, det gemensamma organet för samarbete i fråga om försvarsmateriel (*Organisme conjoint de coopération en matière d'armement*).

3.2.2. Samordna FoU-investeringar

I EU avsätts mindre än 5% av regeringarnas försvarsbudgetar till forskning och utveckling⁴. Om **försvarsbudgetens andel till FoU ökar skulle** innovationskapaciteten i EU:s försvarsindustri få en skjuts och **konkurrenskraften** därmed **förbättras**. Samtidigt är det bra att försöka **samordna forsknings- och nätverksresurser** på alla nivåer – politisk, industriell och vetenskaplig – inom försvarsområdet. Det är särskilt viktigt med tanke på den inverkan som forskningssamarbete får på marknadskonvergensen.

Försvarsforskare utvecklar teknik som, innan man utvecklar specifika tillämpningar, ofta liknar den civila motsvarigheten. För att undvika onödigt dubbelarbete, och med beaktande av att kraven på och de politiska prioriteringarna för civil säkerhet och försvarssäkerhet ibland ser olika ut, är det lämpligt att systematiskt kartlägga **synergierna mellan forsknings- och utvecklingsprogram**, t.ex. mellan sjunde ramprogrammets säkerhetsforskning och den försvarsforskning som Europeiska försvarsbyrån planerar eller samordnar.

I september 2007 inrättades **ett forum för europeisk säkerhetsforskning och innovation** (*European Security Research and Innovation Forum, ESRIF*). Under 2009 kommer forumet att presentera en gemensam dagordning för säkerhetsforskning som innehåller riktlinjer för forskningsprogram på EU-nivå och på nationell nivå. ESRIF kommer också att stärka de offentlig-privata kommunikationskanalerna för EU:s säkerhetsforskning och öka insynen och samordningen mellan olika program och initiativ.

⁴ Nio miljarder euro av en total budget på 193 miljarder euro 2005 i EU-24.

3.2.3. Stärka de små och medelstora företagens ställning

Insatserna i punkt 3.1.1 kommer i sig att **stärka de små och medelstora företagens ställning**. Det har också vidtagits särskilda åtgärder för att få små och medelstora företag att delta i sjunde ramprogrammet för forskning inom det tematiska forskningsområdet säkerhet och genom initiativet ”forskning till förmån för små och medelstora företag”. Bland annat har taket för ersättningar till små och medelstora företag höjts från 50% till 75% och reglerna för deltagande har förenklats. För att hjälpa små och medelstora företag att utnyttja möjligheterna på marknaden **har Europeiska försvarsbyrån utarbetat en kod för bästa praxis i leveranskedjan och en e-portal** som ett komplement till uppförandekoden för upphandling av försvarsmateriel⁵. Kommissionen kommer noggrant att följa tillämpningen av koden för bästa praxis i leveranskedjan och direktivet om försvarsupphandling, när det väl har antagits.

3.3. Kompletterande politiska åtgärder

Åtgärderna ovan kommer att öka den europeiska försvarsindustrins konkurrenskraft genom mer samarbete, specialisering och innovation. Mer konkurrenskraftiga marknader leder till starkare företag och fler arbetstillfällen av hög kvalitet.

3.3.1. Öppna utländska marknader

En stark och konkurrenskraftig försvarsindustri i EU bör också kunna utnyttja **ekonomiska möjligheter utanför EU**. Trots olikheterna i medlemsstaternas nationella exportpolitik bör ökad försäljning på externa marknader öka lönsamheten och avkastningen av FoU-investeringar, produktionsanläggningar och humankapital. För närvarande har EU:s försvarsindustri inga möjligheter att leverera till den amerikanska marknaden, utom genom USA-baserade anläggningar, på grund av amerikansk lagstiftning om skydd av den nationella säkerheten, bestämmelser om att gynna amerikanska företag vid försvarsupphandlingar (*Buy American Act*) och andra åtgärder. Det är således **svårt för den europeiska försvarsindustrin att utnyttja ekonomiska möjligheter i USA**, samtidigt som det är lättare för amerikanska företag att ta sig in på europeiska marknader.

För att EU ska få ökat tillträde till den amerikanska marknaden **måste dess försvarsindustri hålla jämna steg med amerikanska företag när det gäller innovation och kvalitet**. Ökat EU-samarbete på hemmamarknaden är det första steget mot att minska det europeiska teknologiska beroendet. I synnerhet skulle gemensamma åtgärder för att **kartlägga och utveckla viktig teknik och industrikapacitet samt trygga den** för EU markant öka trovärdigheten och minska bördan med de restriktioner som regelverket ITAR (*International Traffic in Arms Regulations*) innebär.

⁵ <http://www.eda.europa.eu/ebbweb/>

Den amerikanska marknadens betydelse bör inte avleda uppmärksamheten från de nya utmaningar och möjligheter som kan uppstå som ett resultat av snabbt framväxande ekonomier och av andra viktiga konkurrenters återkomst. För att EU-företagen ska kunna utnyttja dessa ekonomiska möjligheter **lade kommissionen nyligen fram en förnyad strategi för marknadstillträde i de framväxande ekonomierna**⁶, inom ramen för EU:s uppförandekod för vapenexport. Med stöd av detta initiativ kommer kommissionen att angripa de viktigaste hinder på utländska försvarsmarknader som registrerats i databasen med information om marknadstillträde.

3.3.2. Hantera förändringar

Att föregripa och hantera förändringar och omstruktureringar är en del av industripolitiken. Även om det i en bransch som lyckas möta marknadsutmaningarna skapas nya möjligheter och fördelar, kan man ändå vänta sig **anpassningskostnader, inklusive förlorade arbetstillfällen, i vissa regioner eller bland vissa arbetstagarkategorier**.

För smidigare förändring och omstrukturering bör arbetsmarknadens parter föra en aktiv dialog om potentiella ekonomiska och sociala konsekvenser av ytterligare marknadsintegration inom försvarssektorn. Flera av de reformer som antogs genom handlingsplanen för statsstöd från 2005, bl.a. om regionalt stöd och utbildningsstöd, kan också bidra till att föregripa och hantera strukturförändringar, precis som strukturfonderna och i synnerhet den europeiska socialfonden.

3.3.3. Förbättra marknadsstyrningen inom den europeiska försvarsindustrin

Inrättandet av **Europeiska försvarsbyrån** understryker EU:s föresats att erbjuda en effektiv ram för att främja och öka försvarsmaterielsamarbetet och utvecklingen av försvarsresurser.

Kommissionens deltagande i försvarsbyråns styrelse är en bekräftelse på dess roll på detta känsliga område och ger stadga åt samordningen mellan olika insatser. Europeiska försvarsbyrån och kommissionen är också överens om att EU behöver en konkurrenskraftig försvarsindustri, som i sin tur behöver en europeisk marknad.

För att EU ska kunna utnyttja sin potential fullt ut måste alla berörda parter samarbeta effektivt. Lösningen är en strukturerad dialog, inom ramen för EU:s andra pelare och försvarsbyrån, med medlemsstaternas behöriga organ och med beaktande av den befintliga kompetensfördelningen, för att optimera synergier mellan alla aspekter av de politiska åtgärder som påverkar försvarsindustrins konkurrenskraft.

EU bör ha en fungerande mekanism **på plats** för att på europeisk nivå kunna skapa sig en klarare bild av **utmaningar och nyckelfrågor inom säkerhet och försvar, även industrins konkurrenskraft, med beaktande av den nationella expertisen, t.ex. i form av tankesmedjor**. Tillsammans med samtliga aktörer **kommer kommissionen att undersöka hur detta bäst kan ske**.

⁶ KOM(2007) 183.

4. SLUTSATS

Nu är det dags att ta krafttag för att öka konkurrenskraften hos EU:s försvarsindustrier. Förenklat kan man säga att om vi fortsätter som förut kommer EU-medborgarna att även fortsättningsvis få betala för mycket för försvar och säkerhet, och EU:s försvarsindustri kommer att förlora sin konkurrenskraft.

Strategin i detta meddelande kommer att skapa bättre villkor för EU:s försvarsindustri så att den kan förbereda sig för kommande utmaningar genom att öka sin konkurrenskraft, stimulera innovation och bygga vidare på nuvarande styrkepositioner, skapa rättvisare marknadsvillkor och bevara och skapa arbetstillfällen av hög kvalitet. Med hjälp av strategin kommer EU:s försvarsindustri att kunna förse den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna med bästa tänkbara resurser.

Medlemsstaterna, Europeiska försvarsbyrå och kommissionen måste vidta de nödvändiga åtgärderna, både enskilt och tillsammans, för att främja samordning av en övergripande politik för en starkare inre marknad för försvarsindustrin. I detta meddelande beskrivs kommissionens bidrag till denna gemensamma målsättning.